

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานข้อเท็จจริงของศาลอุทธรณ์เพื่อค้นหาความจริงในการตัดสินพิพากษาคดีและเป็นไปเพื่อตรวจสอบถ่วงดุลการพิจารณาคดีของศาลล่าง อันเป็นวิธีตรวจสอบข้อเท็จจริงและการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ศาลอุทธรณ์ควรเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) ทำหน้าที่พิจารณาคดีชั้นที่สองในการรับฟังข้อเท็จจริง เพื่อนำมาประเมินซึ่งนำพยานหลักฐานในการตรวจสอบความจริง ด้วยการออกนั่งพิจารณาสืบพยานด้วยตนเองในประเด็นปัญหาข้อเท็จจริงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ไม่ใช่แค่เพียงพิจารณาคดีจากสำนวนของศาลชั้นต้นเท่านั้น ซึ่งได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนากฎหมายให้เป็นไปตามหลักสากล ซึ่งสามารถสรุปและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 บทสรุป

การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐานปัญหาข้อเท็จจริงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะประชาชนหวังเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการยอมรับคำชี้ขาดตัดสินคดีในกระบวนการยุติธรรม ศาลอุทธรณ์ของไทยมีอำนาจในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งหากเป็นปัญหาข้อกฎหมายก็จะไม่เป็นปัญหายุ่งยากในการวินิจฉัยคดี แต่ถ้าเป็นปัญหาข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จำเป็นต้องรับฟังพยานหลักฐานโดยการสืบพยานเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือ และได้ข้อเท็จจริงเป็นยุติในการวินิจฉัยความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ความน่าเชื่อถือของพยานซึ่งศาลได้สังเกตเห็นได้ฟังพยานหลักฐานต่างๆ โดยตรงจากการสืบพยานหลักฐาน สามารถตัดสินใจได้ว่าพยานหลักฐานนั้นน่าเชื่อถือได้เพียงใด เนื่องจากพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาอาจแบ่งออกได้ 3 ประเภท คือพยานหลักฐานโดยตรง พยานหลักฐานโดยอ้อม และข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องมือในเรื่องพยานหลักฐาน ดังนั้นการซึ่งนำพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีเพื่อค้นหาความจริง จึงต้องอาศัยส่วนประกอบทั้งสามอย่างเป็นเครื่องช่วยวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริง ข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นเรื่องความน่าเชื่อถือและความสามารถในการจดจำของพยานบุคคลจึงเป็นเรื่องสำคัญในการค้นหาความจริง หากศาลอุทธรณ์ไม่นั่งพิจารณาสืบพยานเพื่อรับฟังพยานหลักฐาน ศาลอุทธรณ์ก็ไม่สามารถค้นหาความจริงได้กระจ่างชัด

นอกจากศาลอุทธรณ์ต้องนั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานแล้ว การพิจารณาคดีต้องครบองค์คณะเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความรอบคอบ รัดกุม และเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกัน ดังนั้นศาลอุทธรณ์หากได้กำหนดข้อเท็จจริง ศาลอุทธรณ์จะต้องพิจารณาสืบพยานกันใหม่ หากไม่มีการพิจารณาคดีใหม่ ศาลอุทธรณ์ก็ไม่ควรเข้าไปกำหนดข้อเท็จจริงในคดีนั้น

ในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงตามกฎหมายไทยนั้นถือว่าเป็นสิทธิของคู่ความที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้เสมอ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 สิทธิในการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวส่วนใหญ่จะไม่ใช้การจำกัดที่เด็ดขาด หากมีการอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริงและศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยข้อเท็จจริงแล้ว ศาลอุทธรณ์จะมีคำพิพากษาเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงนั้น 3 ประการ คือพิพากษายืน พิพากษาแก้ หรือพิพากษากลับ ในส่วนที่ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์จะแก้ไขความไม่ถูกต้องเองหรือยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขความไม่ถูกต้อง ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะการพิจารณาอุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง กล่าวคือถ้าเป็นการพิจารณาคดีใหม่ทั้งคดี (Rehearing) ศาลอุทธรณ์ย่อมมีอำนาจในการที่จะแก้ไขความไม่ถูกต้องในการกำหนดข้อเท็จจริงนั่นเองได้ แต่ถ้าเป็นการทบทวนคดี (Review) ศาลอุทธรณ์จะไม่เข้าไปก้าวก่ายในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์มักจะทำหน้าที่เพียงตรวจหาความบกพร่อง หากพบข้อบกพร่องก็จะยื่นสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นทำการแก้ไขตามแนวทางที่ศาลอุทธรณ์ชี้แนะเท่านั้น

กฎหมายให้อำนาจศาลอุทธรณ์ในการสืบพยานเองได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 203 และมาตรา 208 (1) ซึ่งเป็นการให้อำนาจศาลอุทธรณ์ที่จะค้นหาความจริงได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ข้อเท็จจริงเกิดความกระจ่างสิ้นความสงสัย อันนำไปสู่การพิพากษาคดีได้อย่างถูกต้องยุติธรรม การพิจารณาคดีโดยการสืบพยาน จึงเป็นวิธีการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และเป็นวิธีปฏิบัติเพียงวิธีเดียวที่จะพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงได้ ถ้าขาดวิธีนี้แล้ว จะไม่สามารถซึ่งนำหนักความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ที่จะนำมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงได้ ดังนั้นการสืบพยานหลักฐาน เป็นการค้นหาความจริงให้ปรากฏ อันเป็นหน้าที่ของศาลพิจารณา (Trial Court) ซึ่งศาลอุทธรณ์ของไทยมีหน้าที่เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) มีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงตามหลักของศาลพิจารณา และในการพิจารณาคดีในศาลชั้นอุทธรณ์ให้นำมาบังคับใช้ในชั้นฎีกาด้วยโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 225

แต่ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์จะพิจารณาจากสำนวนที่ศาลชั้นต้นทำมาแล้วจึงเป็นเพียงแค่ศาลที่พิจารณาตรวจสำนวนแล้วมีความเห็นซึ่งจะออกมาในรูปของคำพิพากษา อันมีลักษณะของการทบทวนคดี ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจศาลอุทธรณ์อำนาจนัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาแถลงการณ์ด้วยปากตามที่คู่ความร้องขอไว้หรือมีการสืบพยานในศาลอุทธรณ์ได้ ไม่ว่าจะเป็นการสืบพยาน

โจทก์หรือพยานจำเลย และศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะพิจารณา โดยเปิดเผยได้ หากศาลอุทธรณ์เห็นสมควรว่าการสืบพยานเพิ่มเติม ปัจจุบันพบว่า การปฏิบัติของศาลอุทธรณ์มิได้มีการออกนั่งพิจารณาคดี และไม่มีการพิจารณาคดีสืบพยานในศาล ศาลอุทธรณ์จะมีลักษณะเป็นการตรวจสำนวนคดีที่ส่งขึ้นมาจาก ศาลชั้นต้นเท่านั้น หากศาลอุทธรณ์ตรวจพบเห็นข้อบกพร่องในการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำมาประเมินค่าความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ยุติ ซึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองเพื่อให้สิ้นความบกพร่องสงสัย แต่ศาลอุทธรณ์ไม่เคยทำ แต่กลับใช้ดุลพินิจสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานเสร็จก็ส่งสำนวนให้ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยพยานหลักฐาน และพิพากษา เช่นนี้ทำให้ศาลอุทธรณ์ไม่ได้รู้เห็นหรือสังเกตพฤติการณ์ อากัปกริยาของพยานบุคคลโดยตรง ถือว่าเป็นการปฏิบัติผิดหลักสากลในการพิสูจน์ความจริง อันเป็นการมองข้ามความสำคัญของข้อเท็จจริงที่เป็นเครื่องช่วยในเรื่องพยานหลักฐาน โดยสิ้นเชิง หากศาลอุทธรณ์ของไทยได้นั่งพิจารณาคดีในกรณีที่ศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงที่ได้มีการอุทธรณ์ ขึ้นมาสู่ศาลอุทธรณ์ อันจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการอำนวยความยุติธรรมได้มากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทของศาลอุทธรณ์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้น พบว่ายังมีข้อบกพร่องบางประการที่สมควรแก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามหลักสากลยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ของไทย ควรให้ศาลอุทธรณ์เป็นศาลพิจารณาชั้นที่สอง (Second Trial Court) ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น กล่าวคือศาลอุทธรณ์ต้องปฏิบัติออกนั่งพิจารณาคดีให้ถูกต้องตามหลักการเป็นศาลพิจารณา (Trial Court) เพื่อตรวจสอบและค้นหาความจริงให้กระจ่างชัด โดยเฉพาะปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งศาลจำเป็นต้องได้เห็นพฤติการณ์ อากัปกริยาพยานบุคคลในการสืบพยาน

2) ควรบัญญัติกฎหมายห้ามฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง เนื่องจากศาลอุทธรณ์ไทยเป็นศาลพิจารณาคดีปัญหาข้อเท็จจริงชั้นที่สอง ได้พิจารณากลับกรองคดีจากศาลสองชั้น การตรวจสอบความจริงน่าจะกระจ่างชัดแล้ว ซึ่งจะช่วยเหลือคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาอีกทางหนึ่งด้วย

3) ควรปรับปรุงกฎหมายในมาตรา 208 (1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งให้อำนาจศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจในการสืบพยานเพิ่มเติม ในทางปฏิบัติศาลอุทธรณ์มักใช้ดุลพินิจสั่งให้ศาลชั้นต้นสืบพยานให้ ควรบัญญัติกฎหมายให้ศาลอุทธรณ์ใช้ดุลพินิจได้เฉพาะคดีไม่

สำคัญ เช่นอาจกำหนดอัตราโทษเป็นเกณฑ์ หรือควรระบุฐานความผิดให้ชัดเจนให้ศาลอุทธรณ์ต้องออกนั่งพิจารณาสืบพยานหลักฐานด้วยตนเอง

4) การพิจารณาคดีของศาลอุทธรณ์ ผู้พิพากษาควรออกนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และนั่งพิจารณาคดีต่อเนื่องเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น จำกัดเฉพาะพิจารณาในศาลเท่านั้น ควรเป็นสถานที่ใดที่หนึ่งก็ได้ตามความเหมาะสม